

กระต่ายขูดมะพร้าว หัตถกรรมงานไม้ : เครื่องใช้ในครัวเรือน วิถีในวัฒนธรรมมุสลิม

กระต่ายขูดมะพร้าว นับเป็นหัตถกรรมงานไม้ของช่างฝีมือชาวมุสลิมที่น่าสนใจ ด้วยกระต่ายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ขูดมะพร้าวที่ใช้ทำน้ำกะทิ และน้ำกะทิ ก็เป็นส่วนประกอบสำคัญในการทำขนมหรือทำกับข้าวหลายอย่างของชาวมุสลิมแดนใต้ เช่น แกงมัสมั่น แกงเหลืองกะทิ ซาโยร์ลือเมาะหรือแกงเลียง น้ำกะทิ ผัดวุ้นเส้นกะทิ ตูปะ (ข้าวเหนียวห่อด้วยใบกะพ้อ) ที่ใช้รับประทานในช่วงเทศกาลวันรายอ (วันเฉลิมฉลองภายหลังการถือศีลอดในเดือนรอมฎอนของชาวมุสลิม) เป็นต้น ซึ่งในอดีตในวิถีวัฒนธรรมของชาวมุสลิมจะใช้ กระต่าย เป็นเครื่องมือสำคัญในการขูดมะพร้าว กระต่ายขูดมะพร้าวจึงถือได้ว่าเป็นงานหัตถกรรมในวิถีของชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่แสดงถึงศิลปะ ลวดลายแกะสลัก และเอกลักษณ์รูปลักษณะของกระต่ายขูดมะพร้าวที่โดดเด่นซึ่งมีมาตั้งแต่ครั้งอดีต รูปลักษณะของตัวกระต่ายขูดมะพร้าวที่เป็นที่นิยมคือรูปสิงห์ เนื่องจากมีความสง่า สวยงาม มีราศี องค์ประกอบหลักของศิลปะที่แสดงลวดลายของกระต่ายขูดมะพร้าวจะมีอยู่ด้วยกัน 6 ส่วน ได้แก่ ส่วนหัว ส่วนใต้ลำคอ ส่วนหาง ส่วนหงอน และส่วนขา ส่วนลวดลายที่สร้างสรรค์เป็นลวดลายหลายแบบ จะมีการผสมผสานลวดลายดอกไม้ ลายพรรณไม้ต่างๆ ทั้งลวดลายแบบมลายู ลวดลายชวา อาจมีการทำลวดลายไทยอยู่บ้าง แต่ไม่เป็นที่นิยมเท่าลวดลายมลายู หรืออาจมีการใช้ลวดลายที่ใช้ในเรือกอลและมาเป็นลวดลายประยุกต์ในกระต่ายขูดมะพร้าวก็มี ถือเป็นการประยุกต์ลวดลายและเพิ่มเติมสีสันให้มีความน่าสนใจน่าใช้งานมากยิ่งขึ้น ชนิดของไม้ที่นิยมนำมาทำเป็นกระต่ายขูดมะพร้าวส่วนใหญ่จะใช้ไม้กระท้อน (ต้นกระท้อน) เนื่องจากเป็นไม้เนื้ออ่อน แกะง่าย ไม้แตก แต่จะต้องเลือกใช้ไม้ต้นกระท้อนที่มีอายุประมาณ 10 ปีขึ้นไป ในการแกะลวดลายกระต่ายขูดมะพร้าวแต่ละตัวจะใช้เวลาประมาณ 1 สัปดาห์

ในปัจจุบัน วิถีชีวิตและบริบทในการใช้สอยวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและกาลเวลา ในปัจจุบันมีการใช้น้ำกะทิที่คั้นสำเร็จด้วยเครื่อง หรือการใช้กะทิสำเร็จรูปกล่อง กระต่ายขูดมะพร้าวเครื่องใช้ในครัวเรือนในวิถีดั้งเดิมจึงได้ถูกลดทอนคุณค่าในการใช้งานลงไปเหลือเพียงขนาดย่อส่วนที่สามารถใช้เป็นของที่ระลึกความหลังเกี่ยวกับประโยชน์ในการใช้งานเท่านั้น แต่ก็ยังมีชุมชนมุสลิมในบางพื้นที่ที่มีการเก็บรักษากระต่ายขูดมะพร้าวที่ใช้ในอดีตให้เป็นเครื่องมือและอุปกรณ์ชิ้นสำคัญประจำครัวเรือนเพื่ออนุรักษ์ไว้เป็นตัวอย่างให้คนรุ่นหลังได้ร่วมเรียนรู้ต่อไป



ชาวมุสลิมกำลังแกะสลักกระต่าย



กระต่ายขูดมะพร้าว รูปสิงห์